

Toespraak mr. Jan Kees Wiebenga, voorzitter van de Stichting Herdenking 15 augustus 1945 bij Indische Plaquette, Tweede Kamer 2011

Nationale Herdenking
15 augustus 1945

1945 > 1985 > 1991 > 2011

Vooraf

Geachte voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer,
geachte vertegenwoordigers van de aangesloten organisaties
van de Stichting Herdenking 15 augustus 1945,
geachte overige aanwezigen,

In mijn openingswoord spelen verschillende jaartallen een rol:
1945 > 1985 > 1991 > 2011. Deze jaartallen hebben alle te maken
met de betrokkenheid van de Staten-Generaal bij Indië en
de gevolgen van het einde van de Tweede Wereldoorlog
door de capitulatie van Japan op 15 augustus 1945. Zoals wij
allen weten, waren die gevolgen enorm. Ingrijpend voor het
Nederland van na de oorlog, ingrijpend voor het Nederlands-
Indië na augustus 1945, maar zonder twijfel het meest ingrijpend
voor allen die in die tijd in Oost-Azië verbleven, in de kampen,
buiten de kampen, Siam, Burma, Japan en andere plaatsen
aldaar. Voor de moeders, de kinderen, de krijgsgevangenen en
alle anderen die in een overlevingsstrijd gewikkeld waren.

Het jaar 1945

Ik wilde nagaan wat ons parlement rond 15 augustus 1945
met de Japanse capitulatie te maken had: welke aandacht
heeft met name de Tweede Kamer toentertijd aan het Indische
drama besteed? Maar velen van u zullen weten: 15 augustus
1945 was ons parlement nog niet in zijn functie hersteld. Er
was een rompparlement, bestaande uit de leden die in 10 mei
1940 daarvan deel uitmaakten. Juist op 15 augustus 1945 zou
de Zuiveringscommissie rapporteren welke Kamerleden geen
deel meer zouden mogen uitmaken van de Tijdelijke Staten-
Generaal. De eerste beraadslagingen van deze Tijdelijke Staten-
Generaal dateren pas van oktober 1945. Opvallend is, dat in
dat eerste debat na de oorlog, Indië al meteen aan de orde
kwam. Ik citeer bijvoorbeeld het Tweede Kamerlid Joekes senior,
die het volgende zei: Het is nu welhaast acht weken geleden,
dat de oorlog met Japan formeel ten einde kwam. De regering
heeft zich gehaast om de 16e Augustus te bestempelen tot
nationale feestdag. Ik geloof, naar de omstandigheden welke
wij thans beleven te oordelen, dat die feestdag op een te
vroeg datum is bepaald. Zeker, het wapengeweld is geëindigd,
het wapengeweld van Japan en tegen Japan, maar nog altijd is
een deel, en een belangrijk deel van Nederlands-Indië bezet".
Ik sta hierbij stil om aan te geven dat vanaf het eerste ogenblik
na het einde van de Tweede Wereldoorlog, de Staten-Generaal
betrokken zijn geweest bij Indië en bij wat zich daar aan
rampspoed voltrok.

Of dat altijd op de gewenste wijze is geweest valt natuurlijk te bezien.

Het jaar 1985

Ik richt nu de blik op 1985. Zoals velen onder u nog zullen weten, werd bij de herdenking van 15 augustus 1985 de hier in de entreehal aanwezige gedenkplaat onthuld ter nagedachtenis van alle gevallen van de Tweede Wereldoorlog in Nederlands-Indië en elders in Oost-Azië. Met instemming van alle Tweede Kamerfracties werd de Indische gedenkplaat op 16 december van dat jaar plechtig overgedragen aan de toenmalige Tweede Kamervoorzitter Dolman. Onze dit jaar helaas overleden erevoorzitter-Boekholt beschrijft dit in zijn memoires als volgt: "Welk gebouw zou zich hier beter voor lenen dan het huis waarin het gehele Nederlandse volk wordt vertegenwoordigd?" Ook dit schetst de nauwe betrokkenheid van Tweede en Eerste Kamer bij de herdenking van vandaag en morgen.

Het jaar 1991

Inmiddels ben ik aangekomen bij het jaar 1991. Het was in dat jaar dat de toenmalige Japanse premier Kaifu een bezoek aan Den Haag bracht. Dat bezoek trok vele wonden open. Het bezoek leidde tot een demonstratie en vervolgens tot een debat in de Tweede Kamer. Het was toen, in augustus 1991 – nu 20 jaar geleden – dat ik als lid van de Tweede Kamer en woordvoerder oorlogsgetroffenen, in volle omvang geconfronteerd werd met het diepe leed van zoveel medeburgers uit het voormalige Indië. Ik heb toen gezegd: "het gaat niet om een dossier, het gaat om mensen" en ook, dat de zaak niet gesloten was, want: "... dat bepaalt niet de regering, dat beoordelen alleen de betrokken mensen zelf". Het incident van die zomer 1991 leidde ertoe, dat de regering voortaan wilde overleggen met de Indische organisaties over hun belangen en wensen. De regering vroeg aan het bestuur van de Stichting Herdenking om de belangrijkste organisaties te verenigen in wat is gaan heten het Indisch Platform. Vele vertegenwoordigers van die organisaties zijn hier aanwezig.

Het jaar 2011

Dan zijn wij nu aangekomen bij vandaag, bij het jaar 2011. Ook onlangs heeft de Tweede Kamer weer beraadslaagd over de Indische kwestie. Je zou bijna kunnen zeggen: voor de zoveelste maal. Dat wil zeggen over het niet uitbetalen van de achterstallige salarissen aan ambtenaren en KNIL-militairen die tijdens en na de Japanse bezetting geen salarissen ontvingen. In de nacht van 30 juni jongstleden werd een motie daarover verworpen met kleinst mogelijke meerderheid. Deze afwijzing doet de pijn van velen herleven. De toekomst zal zien of en hoe die pijn weggenomen of verzacht kan worden. Het dossier kan niet zomaar op een achternamiddag gesloten worden.

Slot

Uit het vorenstaande blijkt hoe de Staten-Generaal door de jaren heen bemoeienis hebben gehad met de gevolgen van de Tweede Wereldoorlog door de capitulatie van Japan op 15 augustus 1945. Tot op de dag van vandaag. Dat de beide Kamers telkenjare deze herdenking op 14 augustus houden doet ons allen veel. Dat u – beide voorzitters – hier namens de Eerste en Tweede Kamer zijn en daarmee namens het Nederlandse volk, stellen wij op hoge prijs.

